

Politikens Operafører

Anmeldt af Erik Ellegaard Frederiksen

Mogens Wenzel Andreasen

Politikens Operafører

390 sider

2. udgave 1. oplag 1991

ISBN 87-567-4829-9

Politikens Forlag

Det vigtigste ved bogtilrettelægning er det rette hovedanslag, det vil sige: format, papir og kolumnens disposition med hensyn til læselighed.

Formatet skal svare til den brug man skal gøre af bogen, men også tage hensyn til indholdet i form af billedmateriale m.m. Papirets gramvægt skal stå i forhold til formatet. Og typografien skal som nævnt tage hensyn til god opfattelse af det læste, herunder eventuelt et oversigtligt overskriftsystem.

Resten er detaljer, selv om disse kan yde et væsentligt bidrag til bogens funktion og æstetik.

Politikens Operafører opfylder alle disse krav. Formatet 165 × 245 mm er nok ved første øjekast lige det største, men tykkelsen 22 mm fortæller om et fyldigt indhold på 390 sider. Hertil kommer, at billedmaterialet for at komme til sin ret ikke ville befinde sig godt på et mindre format.

Papiret er lige det hvideste. Hverken sort-hvide eller farve-illustrationer tager skade af en æggeskalstone. Men papirfabrikkerne er syge med at optisk blege til reklametryksager, og det er derfor mere end vanskeligt at finde papirer, der ikke trætter øjet med deres blå-hvide pågænhed.

Typografien er særdeles veldisponeret. De to spalter er netop så brede, at løs bagkant er unødvendig. Ord mellemrummene er holdt små og ensartede. Et fint stykke satsarbejde.

Teksten er vel gennemtænkt. Først komponistnavnet i en forholdsvis stor grad, der klæder siden og skaber god markering ved de enkelte navne.

Dernæst en kort biografisk kommentar sat lidt smallere end den totale kolumne og med løs bagkant. Det skaber liv og giver dette indledende afsnit sin særlige karakter.

Herpå følger de enkelte værker i alfabetisk rækkefølge. Overskriftens kursiv i store og små kontrasterer til den underliggende originaltitel i versaler og kapitæler. Indramningen i parenteser forekommer derfor unødvendig. Teksten indledes med de nødvendige facts, blandt andet kompositionsår og uropførelse. Og efter et fyldigt handlingsreferat opdelt i akter afsluttes med vigtige gramfononindspilninger. I hovedteksten findes notecitater til vigtige arier. Vi er blevet særdeles velinformeret i en blanding af knap, konkret information og en ligeledes kort, men fyldestgørende beskrivelse af operaens forløb i et levende sprog, der fremmaner de enkelte scener, så man ved fx en gramfongengivelse kan følge handlingen og se den for sit indre øje.

Titelopslaget virker lidt uharmonisk, men tre figurer på venstresiden anslår temaet. De spænder dog for meget ud på formatet.

Indholdsfortegnelsen er oversigtlig, men lidt løs i hoveddispositionen,

Daniel François Auber (1782-1871)

Auber skrev 48 operer, hvoraf de 37 tilhører genren opéra comique. Her er *Fra Diavolo* (1830) i dag den mest kendte, blandt andet fordi den i 1933 blev filmatiseret med Gøge og Gøkke (Stan Laurel) og Oliver Hardy. Af de senere operer huskes især *Den stumme i Portici*, en revolutionsopera, der ved opførelsen i København i 1800-tallet virkede stærkt oplysende på de grundlovsuhængende borgere.

Fra Diavolo (FRA DIAVOLO OU L'HOTELLIERE DE TERRACINA)

Komisk opera i tre akter. Tekst: Eugène Scribe.
Personer: Fra Diavolo, røverhøvding, optræder under navnet Marquis de San Marco (baryton), Pamela, hans hustru (mezzosopran), Lorenza, romantisk dragonofficer (sopr), Matteo, krovæb (bas), Zerlina, hans datter (sopranmezzosopran), Beppo, røver (sopr), Giacomo, røver (bas). En bonde (baryton).
Tid og sted: 1830, Terracina, Italien.

Daniel François Auber

12

Opførelse: Paris 26. jun. 1830. Det Kgl. Teater, København 19. maj 1831, overført af Th. Overskou, nyoversat af Holger Boland (1971).

I akt: Dragonerne sidder uden for et værelses dør og drikker. Deres anfører, Lorenza, er forelsket i værelsets datter, Zerlina, men hendes far er imod ægteskabet, fordi Lorenza er fætter. Dragonerne taler om, at der er sat en pris på 10.000 lire på røveren Fra Diavolos hoved, og i det samme kommer en vogn med Lord Kookburn og hans hustru. De har støpt været uden for et overfald, hvor røveren har stjålet Pamelas smykkekrone. Dragonerne rykker ud for at fange røveren. Lord Kookburn siger sig over, at han drøede af fra hovedprisen for at undgå den påtrængende Marquis de San Marco, der udsandelig gjorde tilbringerer til hans kone. Nu ankommer den gamle Marquis i sin vogn. Han taler med Beppo og Giacomo, og det står klart, at han er identisk med Fra Diavolo. Han ærgret sig over, at han ikke har fundet de 100.000 lire, som han ved, Lord Kookburn har med sig, og nu vil han prøve at finde ud af, hvor korden gemmer de mange penge. Han fortæller med et gæst kar til Pamela, der ræber, at pengene er tvet ind i hendes øj. Dragonerne vender tilbage med smykkekronet, som de har taget fra røveren, og Pamela giver Lorenza en dusør på 10.000 lire, så han nu kan gøre sig håb om at vinde Zerlina.

II. akt: Zerlina har fået Lord Kookburn og Pamela til deres værelse, og nu er hun ved at gå i seng i sit eget kammer. Men Fra Diavolo og hans to medhjælpere har skjult sig i kammeret og kommer nu frem for at svække søvnet. Men først må Zerlina gå i seng. Netop som Beppo læfter døken for at stude den i hende, hører de Lorenza og hans dragoner komme ind i værelset, hvor de vil overraske. Røveren skjæ-

ler sig i et sider værelse, men da de er ved at blive adfærd, træder Fra Diavolo frem som Marquis de San Marco og ændrer, at han har lovet i tillige galant øventer, hvad der gør lord'en og Lorenza misundelige og skæmske.

III. akt: Fra Diavolo lægger en meddelelse til sine to hjælpere i et bult træ uden for krogen. De skal ringe med en klokke, når dragonerne er forsvundet, så vil han komme og røve pengene fra Pamela. Giacomo og Beppo finder søvlen og staver sig igennem indholdet. Lorenza og dragonerne kommer sammen med Zerlina, og Lorenzo bekylder hende for at have været ham ind i søvnen før. Men de to banditter, Beppo og Giacomo, kommer til at røbe sig ved at synge den melodi, de har hørt Zerlina synge, da hun gik i seng i sit kammer. Lorenzo lader dem gribe og finder Fra Diavolos meddelelse hos dem. Han tvinger dem til at give det falske klokkeolig-mål, mens dragonerne skjuler sig. Fra Diavolo kommer mistænksom til og arresteres. Han prøver at flygte, men dræbes af dragonernes skud.

Béla Bartók (1881-1945)

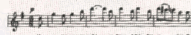
Bartók er den største skikkelse i ungarsk musik i dette århundrede. Som ung lagde han sig i kølvandet på Liszt og Richard Strauss med indblikke til Debussy. Men han blev grebet af den ungarske folkmusik, som han indsamlede og studerede sammen med vennen og kollegaen Zoltán Kodály. I sine senere værker forlod han det romantiske udgangspunkt, han blev »moderne«, men altid med rod i folkmusikken. Hovedværkerne er de seks symfonier, de tre klaverkonserter, den store violinkoncert, Musik for strenginstrumenter, slagtøj og celeste og Koncert for orkester. Bartók har kun skrevet lidt for teater: *Trappison* (1911) og *Den vidunderlige mandarin* (1918-19), og kun én opera: *Hertig Blåskægs Berg*.

Hertig Blåskægs Berg (A KERESZAKALLU HERCEG VÁRA)

Opera i én akt. Tekst: Béla Balázs.
Personer: Hertig Blåskæg (baryton), Judith (soprano).

Alle andre fættet ud over at være sluppet af nød den færlige røver.

Auber havde sat sig som mål at blive en fransk Rossini. Fra Diavolo viser, at han på mange måder forstod at så det mål. Operaen er nærmest et symfonisk med tale dialog. Musikken har meget af den elegance og det vid, der er så karakteristisk for Rossini, men tilsat et fransk, som det høres i Zerlina fættede sang

(»Voyez sur cette note«), der dukker op flere gange i handlingens løb.

Wagner bundrede Aubers »store« opera *Don Juan* i *Portici*, men i dag er det kun *Fra Diavolo*, der har overlevet på scenen. I Danmark er den sidst opført 1971 på Den Jyske Opera.

Tid og sted: Uden indsigvelig, Hertig Blåskægs Berg.
Opførelse: Budapest 24. maj 1918, Danmarks Radio 23. juli 1963, DR TV 13. maj 1993, Den Jyske Opera, Århus, 26. aug. 1996.
Overført af Thyge Thygesen.

13

hvilket skyldes en for stor afstand mellem spalterne. Måske kunne indrykningen af de enkelte værker være gjort større, så komponistnavnene derved fremstod endnu tydeligere. Denne indholdsfortegnelse er den vigtige indgangsnøgle til bogen. Og den virker som et godt værktøj. Alligevel forekommer kolumnetitlens komponistnavne på normalsiderne lovligt spagfærdige. Oftest er de jo korte og tåler derfor en større grad.

Forord og diskografiske oplysninger, der følger efter indholdsfortegnelsen, er sat på den fulde kolumn bredde. De burde have fulgt bogens to-spaltede system til gavn for læseligheden.

Illustrationsmaterialet består foruden nodeeksemplerne af såvel sort-hvide som farve-illustrationer. Nogle komponistportrætter virker lovlig voldsomme sammenlignet med scenebillederne, en reduktion havde været rimelig, og ikke alt behøver være i spaltebredde. Beskæringerne er i de fleste tilfælde gjort med omhu og

effekt og de store scenebilleder går til kant for at udnytte totaleffekten fuldt ud.

Ordforklaringerne er sat to-spaltet. Kodeordene er i halvfed blokskrift, hvilket nok er funktionelt, men en halvfed brødskrift havde gjort lige så god fyldest – og set meget smukkere ud.

Navnregistrets sidehenvisninger skelner mellem ordinær, kursiv og halvfed. Koden er forklaret i hovedet og det hele fungerer effektivt i den lille grad i tre spalter. Redaktionen har tænkt sig godt om.

Bindet er et helbind med matkacheret papirovertræk, måske ikke det mest holdbare, men hvor meget slides en sådan bog af de fleste? Formeringerne er små. Den grå farve går ikke tilstrækkeligt omkring, så en hvid kant griner frem. Helheden er imidlertid ikke særlig heldig. Den grå baggrund virker ufestlig, billedet er for lille og det silketrykte „Opera“ i høj-rød glans er ikke nok til at opveje den lidt afdæmpede virkning. Ordet „ope-

Titelopslaget i formindsket gengivelse. Her er operafører stavet med lille o. På omslaget er O'et stort.

Politikens operafører

af Mogens Wenzel Andreasen

Politikens Forlag

ra“ burde være skrevet med små bogstaver. O'et er jo det samme som stort og lille bogstav. Og ordet „fører“ burde til gengæld være stavet med versaler. Udnyttelse af ordbilledet og valg af skrift i forbindelse med ordene er et af tilrettelæggerens vigtigste instrumenter til at skabe balanceret typografi.

Forlagsmærket har alle dage været

hæsligt og uden kultur. Det passer som hund i et spil kegler til denne veltilrettelagte publikation, hvor typografien forlænger de redaktionelle intentioner på bedste vis. Og indvendingerne her er bagatelagtige i forhold til den helhed, som i indledningen blev fremhævet som det vigtigste.

Et glimrende stykke værktøj.